

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»**

Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра цивільного права

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ЇХ ОБОРОТОЗДАТНІСТЬ**

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Освітньо-наукова програма Право

Спеціальність 081 Право

Галузь знань 08 Право

Затверджено на засіданні кафедри  
Протокол № 2 від 31 серпня 2020 р.

## **ЗМІСТ**

1. Загальна інформація
2. Анотація до навчальної дисципліни
3. Мета та цілі навчальної дисципліни
4. Програмні компетентності та результати навчання
5. Організація навчання
6. Система оцінювання навчальної дисципліни
7. Політика навчальної дисципліни
8. Рекомендована література

| <b>1. Загальна інформація</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                          |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Назва дисципліни</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Об'єкти цивільних прав та їх оборотоздатність                                                                                                                                                                                            |
| <b>Викладач (-і)</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Олійник Оксана Степанівна, к.ю.н., доцент, заступник директора навчально-наукового юридичного інституту                                                                                                                                  |
| <b>Контактний телефон викладача</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | (0342) 596130                                                                                                                                                                                                                            |
| <b>E-mail викладача</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | <a href="mailto:oksana.oliinyk@pnu.edu.ua">oksana.oliinyk@pnu.edu.ua</a>                                                                                                                                                                 |
| <b>Формат дисципліни</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Очний/заочний                                                                                                                                                                                                                            |
| <b>Обсяг дисципліни</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 3 кредити ЄКТС, 90 год.                                                                                                                                                                                                                  |
| <b>Посилання на сайт дистанційного навчання</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | <a href="http://www.d-learn.pu.if.ua">http://www.d-learn.pu.if.ua</a>                                                                                                                                                                    |
| <b>Консультації</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Консультації проводяться відповідно до графіку та розкладу занять на кафедрі.<br>Консультації за погодженням можуть проводитися дистанційно шляхом використання Zoom, Viber, Telegram, e-mail чи інших електронних платформ комунікації. |
| <b>2. Анотація до навчальної дисципліни</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                          |
| <p><u>Предметом</u> вивчення навчальної дисципліни є сучасна доктрина та законодавство щодо цивільно-правового регулювання в частині об'єктів цивільного обороту, включаючи науково-теоретичні розробки, положення національного (внутрішнього) законодавства України, міжнародно-правових актів, судову і арбітражну практику стосовно об'єктів цивільного обігу та їх оборотоздатності, теоретичні та практичні проблеми з даного питання і шляхи їх подолання.</p> <p>Програма навчальної дисципліни складається з таких <u>змістових модулів</u>:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Загальнотеоретичні положення системи об'єктів цивільно-правових відносин.</li> <li>2. Особливості правового режиму окремих видів об'єктів цивільного обороту.</li> </ol> <p>Цивільне право України в останні роки зазнало істотних змін у зв'язку із розширенням кола об'єктів цивільних прав та особливостями їх оборотоздатності у цивільному обігу. Основними чинниками, що цьому сприяли, стали реформування форм власності, реформування законодавства та відносин у сфері приватизації, дематеріалізація цінних паперів, залучення природних ресурсів до цивільного обороту, специфіка створення та використання об'єктів права інтелектуальної власності. З огляду на окремі законодавчі колізії та прогалини існує потреба вдосконалення механізму правового регулювання цивільно-правових відносин, об'єктом яких виступають речі, обмежені в обороті тощо.</p> <p><u>Основними джерелами</u> навчальної дисципліни є Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, закони України «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на сорти рослин», «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та інші нормативно-правові акти.</p> <p>Освоєння та розуміння логіки правового регулювання об'єктів цивільних прав та особливостей їх оборотоздатності потребують подальшого ґрунтовного наукового аналізу теоретичних досліджень вчених в галузі цивільного права, системного тлумачення законодавчих норм та аналізу правозастосовної практики.</p> |                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>3. Мета та цілі навчальної дисципліни</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                          |
| <p><u>Метою</u> вивчення навчальної дисципліни «Об'єкти цивільних прав та їх оборотоздатність» є формування концептуального наукового підґрунтя для подальшого розширення та поглиблення знань щодо об'єктів цивільних прав та особливостей їх оборотоздатності, формування та розвиток системи необхідних знань для здійснення подальшої дослідницької та викладацької діяльності у сфері приватного права, формування у здобувачів освіти правового світогляду, спрямованого на вирішення конкретних науково-дослідницьких, організаційних та прикладних завдань у сфері приватного права.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                          |

Основними цілями вивчення навчальної дисципліни «Об'єкти цивільних прав та їх оборотоздатність» є набуття загальних та фахових компетентностей щодо розуміння механізмів правового регулювання об'єктів цивільних прав та їх оборотоздатності, формування умінь кваліфіковано застосовувати законодавчі приписи, самостійно розв'язувати науково-методологічні та прикладні проблеми у сфері цивільного права, формулювати і обґрунтовувати наукові гіпотези та пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства на основі проведеного дослідження та застосовувати методологію наукових приватно-правових досліджень у власній юридичній та викладацькій практиці.

#### **4. Програмні компетентності та результати навчання**

##### Загальні компетентності:

- здатність до розуміння предметної області у сфері проблем теорії та практики об'єктів цивільних прав та розуміння професійної діяльності за спеціальністю;
- здатність застосування методології та методики дослідницької роботи для створення нових системоутворюючих знань у сфері теоретичних та практичних проблем об'єктів цивільних прав;
- здатність до поєднання освіти з наукою та практикою шляхом знаходження інноваційних складових у науковій та освітянській діяльності.

##### Фахові компетентності:

- здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері проблематики об'єктів цивільних прав та дотичних до неї міждисциплінарних напрямів (господарського) і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з права та суміжних галузей;
- здатність кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в сфері об'єктів цивільних прав, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в професійній діяльності;
- здатність демонструвати знання базових засад, сучасного стану, тенденцій розвитку наукових досягнень у сфері об'єктів цивільних прав;
- здатність розробляти проекти нормативно-правових актів, спрямованих на вдосконалення стану правового регулювання об'єктів цивільних прав та їх оборотоздатності;
- здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися впродовж життя, оцінювати рівень власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію й професійну мобільність.

##### Програмні результати навчання:

- формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу наявних цивільно-правових досліджень у сфері об'єктів цивільних прав, правозастосовної практики;
- застосовувати наукові знання термінології, основні закономірності юридичного мислення та пізнання, формулювати поняття і категорії, класифікувати та узагальнювати явища у сфері об'єктів цивільних прав та їх оборотоздатності;
- розуміти загальні принципи та методи правових наук, а також методологію наукових досліджень у сфері об'єктів цивільних прав та їх оборотоздатності, застосовувати їх у власних наукових дослідженнях в юридичній та у викладацькій практиках.

#### **5. Організація навчання**

##### Обсяг навчальної дисципліни

| Вид заняття                                      | Загальна кількість годин |
|--------------------------------------------------|--------------------------|
| лекції                                           | 20                       |
| семінарські заняття /<br>практичні / лабораторні | 10                       |
| самостійна робота                                | 60                       |

##### Ознаки навчальної дисципліни

| Семестр | Спеціальність | Курс<br>(рік навчання) | Нормативний/<br>вибірковий |
|---------|---------------|------------------------|----------------------------|
|---------|---------------|------------------------|----------------------------|

|                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                |            |           |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|------------|-----------|
| 3                                                                                            | 081 Право                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | 2              | вибірковий |           |
| Тематика навчальної дисципліни                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                |            |           |
| Тема                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | кількість год. |            |           |
|                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | лекції         | заняття    | сам. роб. |
| Змістовий модуль 1. Загальнотеоретичні положення системи об'єктів цивільно-правових відносин |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                |            |           |
| Тема 1. Поняття, ознаки та система об'єктів цивільно-правових відносин: доктринальні підходи |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 2              | 2          | 6         |
| Тема 2. Майно як категорія цивільного права                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 2              | -          | 8         |
| Тема 3. Речі як об'єкти майнових відносин: наукові концепції та класифікації                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 2              | 2          | 6         |
| Тема 4. Нематеріальні блага як об'єкт цивільних прав                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 2              | -          | 8         |
| Змістовий модуль 2. Особливості правового режиму окремих видів об'єктів цивільного обороту   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                |            |           |
| Тема 5. Природні ресурси як об'єкт цивільно-правового регулювання                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 4              | -          | 6         |
| Тема 6. Об'єкти права інтелектуальної власності: наукові концепції та судова практика        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 2              | 2          | 6         |
| Тема 7. Цінні папери як об'єкт цивільно-правового регулювання                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 2              | -          | 8         |
| Тема 8. Природа корпоративних прав як об'єкта цивільних правовідносин                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 2              | 2          | 6         |
| Тема 9. Нетрадиційні (новітні) об'єкти цивільних правовідносин                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 2              | 2          | 6         |
| ЗАГ.:                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 20             | 10         | 60        |
| 6. Система оцінювання навчальної дисципліни                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                |            |           |
| Загальна система оцінювання навчальної дисципліни                                            | Загальна система оцінювання навчальної дисципліни базується на нормативних приписах, викладених в Положенні про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», схваленому в новій редакції Вченою радою ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», протокол № 1 від 28.01.2020 р. – <a href="https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2020/08/polozhennya2020_org_os_proc.pdf">https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2020/08/polozhennya2020_org_os_proc.pdf</a>                                                                                                                                                                                       |                |            |           |
| Вимоги до письмових робіт                                                                    | Вивчення дисципліни передбачає <u>обов'язкове</u> виконання здобувачами <u>трьох</u> письмових індивідуальних науково-дослідних завдань:<br>1. Науково-дослідне завдання, що полягає в опрацюванні та критичному аналізі результатів наукових досліджень на стику предметної області навчальної дисципліни та тематики дисертаційного дослідження здобувача (тематика завдання визначається спільно викладачем та здобувачем). Максимальна оцінка – 30 балів.<br>2. Аналіз та узагальнення судової практики з визначеної викладачем теми навчальної дисципліни, що охоплює не менше 5 судових рішень. Максимальна оцінка – 30 балів.<br>3. Формування розширеної бібліографії (не менше 20 вітчизняних та іноземних джерел) за одною з тем навчальної дисципліни. Максимальна оцінка – 15 балів.<br>Максимальний бал за письмові семестрові роботи становить 75 балів. |                |            |           |
| Семінарські заняття                                                                          | Поточний контроль знань на семінарських заняттях передбачає усне опитування-співбесіду для з'ясування розуміння здобувачами                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                |            |           |

|                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|----------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                        | відповідної теми. Результати усної відповіді здобувача оцінюються від 1 до 5 балів.<br>Навчальним планом на дисципліну відведено 10 год. семінарських занять (5 занять). Максимальний бал за семінарські заняття – $5 \times 5 = 25$ балів.                                                                                                                                                                                                       |
| Умови допуску до підсумкового контролю | Якщо здобувач освіти виконав усі види робіт, передбачені силабусом та набрав за результатами семестрового (поточного) контролю не менше 50 балів, то набраний ним бал зараховується як підсумковий контроль (залік).                                                                                                                                                                                                                              |
| Підсумковий контроль                   | Підсумковий контроль – залік – проводиться, якщо здобувач освіти набрав за результатами семестрового (поточного) контролю менше 50 балів.<br>Залік проводиться в усній формі та передбачає усне опитування – співбесіду зі здобувачем на предмет з'ясування опанування ним предмету навчальної дисципліни, системності набутих ним компетентностей. Заліковий білет включає 5 питань по 20 балів кожне.<br>Максимальний бал за залік – 100 балів. |

#### **7. Політика навчальної дисципліни**

##### Письмові роботи:

Планується виконання студентами обов'язкових декількох видів письмових робіт, про які йшлося в попередньому розділі. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у визначені керівником терміни, загалом, не пізніше дня проведення останнього семінарського заняття. Під час роботи над індивідуальними науково-дослідними завданнями та проєктами не допустимо порушення академічної доброчесності.

##### Академічна доброчесність:

Очікується, що здобувачі будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

##### Відвідування занять:

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що здобувачі відвідають лекції і семінарські заняття з дисципліни. Якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини на семінарських заняттях, він/вона презентує виконані завдання викладачу під час консультацій. Письмові роботи направляються викладачу на електронну пошту.

Більша частина навчального часу спрямована на самостійну роботу здобувача. Практичні завдання по навчальній дисципліні обговорюються з аспірантом та корегуються для кожного аспіранта окремо у відповідності до тематики його наукового дослідження.

#### **8. Рекомендована література**

1. Дзера О. В. Вибране : Збірник наукових праць. Київська школа цивілістики. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 872 с.
2. Інтелектуальне право України / за заг. ред. О.С. Яворської. Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. 608 с.
3. Корпоративне право України: проблеми теорії та практики : монографія; за заг. ред. проф. В. А. Васильєвої; Нац. акад. правових наук України, Науково-дослід. ін-т приват. права і підприємств ім. акад. Ф. Г. Бурчака, Лабораторія проблем корпорат. Права ; ДВНЗ «Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника», Навчально-наук. юрид. ін.-т. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 612 с.
4. Майданик Р.А. Розвиток приватного права України: монографія. К.: Алерта, 2016. 226 с.
5. Майданевич А. Г., Світличний О.П. Незаконне використання об'єктів права

інтелектуальної власності: проблеми теорії та правозастосування: монографія. К.: ЦП «Компринт» 2017. 259 с.

6. *Об'єкти цивільних прав. Актуальні дослідження* : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, 18 квітня 2018 р. / за ред. А. С. Штефан. НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ. Київ: Інтерсервіс, 2018. 50 с.

7. Правова доктрина України : у 5 т. Т. 3. *Доктрина приватного права*. / Н.С. Кузнєцова, Є.О. Харитонов, Р.А. Майданик [та ін.]; за заг. ред. Н.С. Кузнєцової. Х.: Право, 2013. 760 с.

8. Сліпченко С.О. Особисті немайнові правовідносини щодо оборотоздатних об'єктів: монографія. Х. : Діа плюс, 2013. 552 с.

9. *Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності*: зб. матеріалів III Всеукраїнської наук.-практ. конференції, м. Київ, 23 квіт. 2020 р. / Упоряд.: А.С.Ромашко, С. Ю. Петряєв. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2020. 65 с.

10. Улітіна О.В. Фотографічний твір як об'єкт авторського права: монографія. НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ. К.: Інтерсервіс, 2019. 184 с.

11. Шимон С.І. Теорія майнових прав як об'єктів цивільних правовідносин: монографія. К. : Юрінком Інтер, 2014. 664 с.

12. IT-право: теорія та практика : навч. посіб./ авт. кол.; за ред. Є.О. Харитонова, О. І. Харитонової. Одеса : Фенікс, 2017. 472 с.

Детальний перелік монографічної, наукової, науково-практичної літератури, нормативних джерел та інформаційних ресурсів до кожної теми міститься в Методичних рекомендаціях до вивчення відповідної дисципліни, які надаються аспіранту в електронній формі до початку семестру.

Викладач \_\_\_\_\_ доц. Олійник О.С.